

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	8 Hydref 2018
Pwnc:	Strategaeth Addysg Ynys Môn-Moderneiddio Ysgolion (Diweddariad 2018)
Pwrpas yr Adroddiad:	Derbyn sylwadau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar Strategaeth Addysg Ynys Môn – Moderneiddio Ysgolion (Diweddariad 2018)
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd . Aled Morris Jones
Aelod(au) Portfolio:	Cynghorydd .R.Meirion Jones
Pennaeth Gwasanaeth:	Arwyn Williams
Awdur yr Adroddiad:	Arwyn Williams
Rhif Ffôn: E-bost:	
Aelodau lleol:	Yn berthnasol i holl Aelodau'r Cyngor

1 – Argymhelliad/ion

1.1 Cytuno i fabwysiadu'r Strategaeth Addysg Ynys Môn-Moderneiddio Ysgolion (Diweddariad 2018) fydd yn weithredol o'r 15 Hydref 2018 ymlaen.

1.2 Cytuno i swyddogion gychwyn y broses o ymgynghori yn ardaloedd Band 'B' dros y 12 mis nesaf.

Gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol roi sylwadau ar 1.1 a 1.2 uchod ar gyfer y Pwyllgor Gwaith (15 Hydref 2018)

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Mae Cynllun yn Cyngor yn cydnabod 3 amcan penodol.

Yr un gyntaf o'r rhai hynny sydd yn gysylltiedig â'r strategaeth hon yw ein bod fel Cyngor yn 'sichrau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir' ac y byddwn yn 'parhau i godi safonau addysg a sichrau bod gan ein pobl ifanc y sgiliau cywir ar gyfer cyflogaeth a hyfforddiant'.

Noder y byddwn yn gwneud hynny drwy –

'barhau â'n rhaglen moderneiddio ysgolion drwy gyhoeddi strategaeth ddiwygiedig fydd yn mynd i'r afael â chynaliadwyedd tymor hir addysg gynradd ac uwchradd ar draws yr Ynys. Bydd hyn yn cynnwys y posibilrwydd o gampysau Dysgu 3-18 oed mewn lleoliadau penodol.'

Yn ychwanegol fel rhan o'r ddogfen cyflawni blynyddol noder y byddwn eleni (2018/19) yn :

"drafftio, ymgynghori ac yn mabwysiadu strategaeth moderneiddio ysgolion newydd.....bydd ffocws cynnar ar ddatblygu'r model addysgol yn nalgylch Amlwch"

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cymhorthi Aelodau wrth graffu'r pwnc:-

- 3.1** Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**
- 3.2** Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**
- 3.3** Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**
- 3.4** Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**
- 3.5** Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
  - hirdymor
  - atal
  - integreiddio
  - cydweithio
  - cynnwys**[ffocws ar lesiant]**

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

- 4.1 Sut mae'r cynigion yn y Strategaeth ddrafft yn galluogi'r Pwyllgor Gwaith i gyflawni Cynllun Corfforaethol y Cyngor, y rhaglen drawsnewid a hefyd y côd diwygiedig trefniadaeth ysgol? Oes yna unrhyw risgiau penodol?
- 4.2 Pa mor fforddiadwy ydy'r cynigion i'r Cyngor o gofio bod yr Awdurdod yn wynebu rhaglen heriol o arbedion ariannol dros y 3 blynedd nesaf o leiaf?
- 4.3 Oes yna wybodaeth / ystyriaethau eraill y dylid eu dwyn i sylw'r Pwyllgor Gwaith er mwyn galluogi'r Pwyllgor Gwaith I wneud penderfyniad?
- 4.4 Sut bydd y Pwyllgor Gwaith yn blaenoriaethu'r broses o wireddu'r rhaglen foderneiddio fesul ardal?
- 4.5 Sut bydd y Strategaeth ddrafft hon yn cydymffurfio gyda pholisi a chanllawiau cenedlaethol wrth ddarparu addysg i blant a phobl ifanc?

5 – Cefndir / Cyd-destun**Cefndir**

Ers cyhoeddi'r strategaeth wreiddiol yn 2013 mae'r Awdurdod wedi cydweithio gyda Phenaethiaid ac Aelodau Etholedig i foderneiddio'r stoc ysgolion ar yr Ynys drwy gyfuno 10 o ysgolion cynradd llai ac adeiladu ysgolion y 21ain Ganrif mewn tair ardal o fewn Band A, gyda'r diweddaraf yn agor ym mis Mawrth 2019.

Erbyn diwedd Band A (Ebrill 2019) bydd dros 10% o ddysgwyr cynradd Ynys Môn yn derbyn eu haddysg mewn adeiladau'r 21ain Ganrif ac fe fydd 10% o lefydd gweigion yn ysgolion cynradd Ynys Môn - gostyngiad o dros 17% mewn chwe blynedd.

Yn yr uwchradd, mae'r gostyngiad mewn niferoedd a'r cynnydd mewn lleoedd dros ben, ynghyd â'r toriadau a wynebwr wedi arwain at heriau cyllidol sylweddol ar draws y sector uwchradd ac mae'n debyg bydd hyn yn parhau neu hyd yn oed yn gwaethygu dros y blynyddoedd nesaf.

Cyd destun

Yn sgîl yr uchod ynghyd â rhaglen llymder Llywodraeth ganolog, sydd yn golygu bod angen i'r Gwasanaeth addysg ganfod arbedion o £5M dros y tair blynedd nesaf, **mae angen adolygu'r Strategaeth Moderneiddio er mwyn:**

- sefydlu trefniadaeth ysgolion sydd yn addas ar gyfer y deng mlynedd ar hugain nesaf er mwyn sicrhau'r cyfleoedd gorau i'n plant a phobl ifanc ffynnu a manteisio ar y cyfleoedd byd gwaith sydd ar y gorwel.
- parhau i weithredu'n ddidrugaredd i sicrhau bod safonau a darpariaeth yn ein hysgolion ymysg y gorau yn genedlaethol.
- sicrhau bod adnoddau'r Cyngor yn cael eu defnyddio yn effeithiol ac effeithlon trwy ddatblygu trefniadaeth sydd yn fwy cyfartal o safbwynt cost y pen ar draws ysgolion a sefydlu phatrwm addas ar gyfer addysg ôl-16.
- sicrhau bod pob ysgol yn gosod sylfeini cadarn i sicrhau bod pob dysgwr yn cyrraedd lefel o hyfedredd yn y ddwy iaith sydd yn berthnasol i'w gallu.
- creu'r amgylchiadau i Benaethiaid lwyddo trwy sicrhau bod amser a chymorth digonol iddynt ar gyfer arwain a rheoli.
- sefydlu trefn fel bo'r gyfundrefn ysgolion yn sicrhau olyniaeth briodol.
- sicrhau bod y strategaeth yn cyfrannu at nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn cyfrannu at 'Gynllunio Lle'.

Rhagwelir bydd rhaid rhoi blaenoriaeth o fewn Band B i ardal dalgylch Ysgol Syr Thomas Jones o ystyried fod 623 o lefydd gweigion o fewn y dalgylch. Er y posibilrwydd o beth cynnydd poblogaeth yn yr ardal yn sgîl datblygiad Wylfa Newydd bydd rhaid ystyried sefydlu ysgol ardal, ysgol pob oedran neu gyd-leoli ysgol gynradd ac uwchradd ar yr un safle os am sefydlu trefn sy'n addas ar gyfer y dyfodol a sicrhau parhad addysg uwchradd o fewn y gymuned leol.

Bydd Band B yn gofyn am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol ac yn ôl rhagolygon y Cyngor mae'n debyg na fydd yn bosib ystyried gweithredu ym mhob rhan o'r Ynys yn y cyfnod hyd at 2024/26. Bydd rhaid blaenoriaethu'r ardaloedd hynny sydd angen sylw gyntaf a bydd cost effeithiolrwydd pob opsiwn yn ystyriaeth bwysig wrth wneud y penderfyniadau hynny.

6 – Aseiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

Amh.

7 – Oblygiadau Ariannol

£36.1 M yw 'r cyfanswm yn Rhaglen Amlinellol Strategol -Band B 2019-2026.
Ariannir 50% gan Llywodraeth Cymru a 50% gan Cyngor Sir Ynys Môn.

8 – Atodiadau

Strategaeth Addysg Ynys Môn-Moderneiddio Ysgolion (diweddariad 2018)
Atodiad 1- Gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer Ysgolion y 21ain Ganrif
Atodiad 2 - Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
Atodiad 3 - Crynhoi sefyllfa gategoreiddio ysgolion Môn
Atodiad 4 - Cyflwr adeiladau'r ysgolion

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Cynllun y Cyngor 2017-2022

**Strategaeth Addysg Ynys Môn:
Moderneiddio Ysgolion (Diweddariad 2018)**

Cynnwys

1. Gweledigaeth y Cyngor
2. Y sefyllfa gyfredol a'r newidiadau sydd angen sylw
3. Gyrwyr newid ar gyfer Band B*
4. Manylion y rhaglen foderneiddio Band B a modelau posib
5. Amserlen gweithredu
6. Amserlen Bandiau A-C Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif*

Atodiadau

1. Gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer Ysgolion y 21ain Ganrif
2. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol
3. Crynhoi sefyllfa gategoreiddio ysgolion Môn
4. Cyflwr adeiladau'r ysgolion

*Mae'r rhaglen 'Addysg ac Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain' yn gynllun hir dymor gan Llywodraeth Cymru i foderneiddio ysgolion. Ariennir y cynllun gan Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Lleol. Bydd ail ran y rhaglen yn cychwyn o Ebrill 2019 a chyfeirir at y rhan hon fel Band B. Roedd Band A yn weithredol hyd at 2018, a rhagwelir y bydd ymgynghori ar Band C o 2021 ymlaen.

1. Gweledigaeth y Cyngor

Mae gan Cyngor Sir Ynys Môn yr uchelgais o sicrhau bod bob plentyn, pob unigolyn ifanc a phob dysgwr, waeth beth fo'u cefndir a'u hamgylchiadau, yn cyflawni eu llawn botensial a bod yn barod i chwarae rhan ragweithiol fel dinasyddion cyfrifol a phencampwyr cymunedol y dyfodol.

Mae'r Cyngor am sicrhau bod pob ysgol yn cyflawni'r safonau uchaf fel bod pobl ifanc Ynys Môn yn gallu manteisio ar y cyfleoedd sydd ar gael yn y byd cystadleuol sydd ohoni. Mae'n hanfodol bod safonau addysg ar Ynys Môn ymysg y gorau yn genedlaethol.

Bydd y Rhaglen Moderneiddio ddiwygiedig yn allweddol i wireddu'r weledigaeth uchelgeisiol uchod trwy sicrhau bod ysgolion effeithiol, hunan feirniadol, o'r maint cywir yn y lleoliadau cywir sydd yn cael eu harwain gan Benaethiaid a Thimau Arweinyddol ysbrydoledig sydd yn gwbl ymroddedig i godi safonau gwaith y dysgwyr yn eu gofal. I gyrraedd y nod yma bydd angen adolygu'r gyfundrefn bresennol yn ôl ardal ac ystyried y ffordd orau ymlaen yn seiliedig ar ofynion a natur yr ardal honno.

Bydd hyn yn cyd-fynd gyda'r cyfeiriad a roddir yng nghynllun gweithredu Llywodraeth Cymru 'Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ble nodir mai 'Diwygio addysg yw cenhadaeth ein cenedl'. Yn ychwanegol mae'n cyfeirio at nifer o flaengareddau sydd angen sylw gan gynnwys:-

- Parhau i uwchraddio ansawdd adeiladau ysgolion drwy raglen gyfalaf i sicrhau addysg ac ysgolion ar gyfer yr 21ain ganrif;
- Hybu gweithio rhwng ysgolion, gan gynnwys ffederasiynau, clystyrau a chymunedau dysgu proffesiynol.

Byddwn yn gweithredu yn unol â Gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif* ([gweler atodiad 1](#)), Cod Trefniaeth Ysgolion a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. ([gweler atodiad 2](#))

2. Y sefyllfa gyfredol a'r newidiadau sydd angen sylw

Ers cyhoeddi'r strategaeth wreiddiol yn 2013 mae'r Awdurdod wedi cydweithio gyda Phenathiaid ac aelodau etholedig i foderneiddio'r stoc ysgolion ar yr Ynys drwy gyfuno 10 o ysgolion cynradd llai ac adeiladu ysgolion y 21ain Ganrif mewn tair ardal, gydag un ohonynt yn agor ym Mawrth 2019. Erbyn diwedd y rhaglen Band A (Ebrill 2019) bydd dros 10% o ddysgwyr cynradd Ynys Môn yn derbyn eu haddysg mewn adeiladau'r 21ain Ganrif ac fe fydd 10% o lefydd gweigion yn ysgolion cynradd Ynys Môn - gostyngiad o dros 17% mewn chwe blynedd.

Mae'r sefyllfa gyllidol yn parhau yn heriol yn y sector gynradd. Mae'r gwahaniaeth yn y gwariant fesul disgybl yn y sector cynradd yn destun pryder ac yn anghynladwy ar gyfer y dyfodol. Gellid dadlau fod y ffaith fod ysgolion cynradd llai yn derbyn yr hyn sy'n gyfystyr ag arian ychwanegol i gynnal isafswm o lefelau staffio yn golygu bod yr 11 ysgolion mwyaf, sydd yn aml yn

gwasanaethu'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yn derbyn llai o gyllid. Nid yw hyn yn gynaliadwy at y dyfodol, yn enwedig os bydd rhaglen llymder ariannol y Llywodraeth yn parhau.

Yn yr uwchradd, mae'r % llefydd gweigion [28%] yn gonsyrn. Mae'r gostyngiad mewn niferoedd a'r cynnydd mewn lleoedd dros ben, ynghyd a'r toriadau a wynebwr wedi arwain at heriau cyllidol sylweddol ar draws y sector uwchradd ac mae'n debyg bydd hyn yn parhau neu hyd yn oedd yn gwaethygu dros y blynyddoedd nesaf. Yn sgîl hyn bydd angen rhoi ystyriaeth i leihau nifer yr ysgolion uwchradd neu newid yn natur yr ysgolion os am sicrhau dyfodol addysg uwchradd mewn rhai rhannau o'r Sir.

Mae'r sefyllfa o ran proffil oed Penaethiaid wedi gwella ac mae nifer o ysgolion yn rhannu timau arwain drwy weithredu trefniadau Rheolaeth Bartneriaethol, ffedereiddio anffurfiol a ffedereiddio ffurfiol Mae strategaeth ar gyfer datblygu Arweinwyr Ysgolion y Dyfodol sydd yn cynnig datblygiad proffesiynol i'r rhai sydd a'r potensial yn weithredol. Serch hynny, mae nifer ymgeiswyr ar gyfer swyddi Penaethiaid yn isel, ac mae hynny yn arbennig o wir ar gyfer ysgolion bach, gwledig.

Yn sgîl yr uchod ynghyd â rhaglen llymder Llywodraeth ganolog, sydd yn golygu bod angen i'r Gwasanaeth addysg ganfod arbedion o £5M dros y tair blynedd nesaf, mae angen adolygu'r Strategaeth Moderneiddio er mwyn:

- sefydlu trefniadaeth ysgolion sydd yn addas ar gyfer y deng mlynedd ar hugain nesaf er mwyn sicrhau'r cyfleoedd gorau i'n plant a phobl ifanc ffynnu a manteisio ar y cyfleoedd byd gwaith sydd ar y gorwel;
- parhau i weithredu'n ddidrugaredd i sicrhau bod safonau a darpariaeth yn ein hysgolion ymysg y gorau yn genedlaethol;
- sicrhau bod adnoddau'r Cyngor yn cael eu defnyddio yn effeithiol ac effeithlon trwy ddatblygu trefniadaeth sydd yn fwy cyfartal o safbwynt cost y pen ar draws ysgolion a sefydlu phatrwm addas ar gyfer addysg ôl-16;
- sicrhau bod pob ysgol yn gosod sylfeini cadarn i sicrhau bod pob dysgwyr yn cyrraedd lefel o hyfedredd yn y ddwy iaith sydd yn berthnasol i'w gallu;
- creu'r amgylchiadau i Benaethiaid lwyddo trwy sicrhau bod amser a chymorth digonol iddynt ar gyfer arwain a rheoli;
- sefydlu trefn fel bo'r gyfundrefn ysgolion yn sicrhau olyniaeth briodol;
- sicrhau bod y strategaeth yn cyfrannu at nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn cyfrannu at 'Gynllunio Lle'.

Yn 2013, roedd nifer anghyfartal o ysgolion bach ar Ynys Môn gyda thros 50% o ysgolion (26) o dan 90 [diffiniad Llywodraeth Cymru o ysgolion bach]. Nododd Estyn, yn eu hadroddiad 'Ysgolion Cynradd Bychain yng Nghymru' yr heriau addysgol a wynebwr gan ysgolion bach. Mae'r rhain yn cynnwys yr her o addysgu dosbarthiadau oedran cymysg yn cynnwys mwy na 2 neu 3 o grwpiau oedran; maint cyfyngedig grwpiau cymheiriaid a digonolrwydd her; cyfleoedd cyfyngedig ar gyfer rhyngweithio cymdeithasol; anawsterau gyda recriwtio a chadw staff; beichiau gormodol ar staff a'r arbenigedd uwch sy'n ofynnol i gefnogi disgyblion gydag anghenion addysgol arbennig.

Bydd nifer yr ysgolion sydd o dan 90 yn syrthio i 19 erbyn Mawrth 2019 ond bydd yr heriau a ddisgrifir uchod, ac yng ngweddil y ddogfen, yn parhau. Bydd y Rhaglen Moderneiddio ysgolion yn rhoi sylw i hyn trwy adolygu dyfodol pob ysgol ar sail ardaloedd. Mae'r awdurdod am sefydlu cyfundrefn sydd yn lleihau'r nifer o ddosbarthiadau gyda mwy na 2 grŵp oedran, yn sicrhau bod gan arweinyddion/penaethiaid amser digyswllt digonol er mwyn cyflawni cyfrifoldebau allweddol o godi safonau, sicrhau bod trefniadau gweinyddu a rheoli cefnogol mewn lle, a chysoni'r gwariant y pen ar draws yr ynys i fod yn fwy cyfartal.

Rhagwelir bydd rhaid rhoi blaenoriaeth o fewn Band B i ardal dalgylch Ysgol Syr Thomas Jones o ystyried fod 623 o lefydd gweigion o fewn y dalgylch. Er y posibilrwydd o beth cynnydd poblogaeth yn yr ardal yn sgîl datblygiad Wylfa Newydd bydd rhaid ystyried sefydlu ysgol ardal, ysgol pob oedran neu gyd-leoli ysgol gynradd ac uwchradd ar yr un safle os am sefydlu trefn sy'n addas ar gyfer y dyfodol a sicrhau parhad addysg uwchradd o fewn y gymuned leol.

Bydd Band B yn gofyn am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol ac yn ôl rhagolygon y Cyngor mae'n debyg na fydd yn bosib ystyried gweithredu ym mhob rhan o'r Ynys yn y cyfnod hyd at 2024/26. Bydd rhaid blaenoriaethu'r ardaloedd hynny sydd angen sylw gyntaf a bydd cost effeithiolrwydd pob opsiwn yn ystyriaeth bwysig wrth wneud y penderfyniadau hynny.

3. **Gyrwyr newid ar gyfer Band B [2019-2026]**

Bydd mân addasiadau ar y gyrwyr newid a ddefnyddiwyd ar gyfer Band A sef:

- Gwella safonau addysgu a chyrhaeddiad.
- Lleihau nifer y lleoedd dros ben er mwyn gwneud defnydd effeithlon o adnoddau.
- Anelu i leihau'r amrediad gwariant fesul disgybl gan sicrhau mwy o gyfle cyfartal ar draws ysgolion.
- Capasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth.
- Cynllunio olyniaeth
- Ehangu'r defnydd o adeiladau ysgolion gan y gymuned
- Cyfleusterau Gofal Plant a Chymunedol i rieni a thrigolion hŷn
- Darpariaeth gyfrwng Cymraeg a dwyieithog
- Darpariaeth feithrin
- Darpariaeth ôl-16
- Sicrhau bod adeiladau ysgolion addas i bwrpas.

Manylir ar y gyrwyr newid isod.

3.1 **Codi safonau addysgol**

Mae'r Awdurdod am sicrhau bod safonau cyflawniad yn parhau i godi er mwyn cyrraedd y nod o fod yn un o'r awdurdodau sydd yn perfformio orau yng Nghymru.

Defnyddia'r Awdurdod y wybodaeth a ganlyn i arfarnu safonau.

- Dangosyddion diwedd cyfnod allweddol - sef % y disgyblion sy'n cyrraedd y lefelau disgwyliedig a'r lefelau uwch ar ddiwedd y cyfnodau allweddol.
- Deilliannau arolygiadau Estyn.

- Ffigurau presenoldeb ar lefel ysgol unigol

Mae **atodiad 3** yn Crynhoi sefyllfa gategoreiddio ysgolion Môn. Ar y cyfan mae'r ysgolion a'r Cyngor yn gweithio'n effeithiol mewn partneriaeth i wella canlyniadau. Er mwyn parhau i weld cynnydd, mae angen rhoi sylw i'r materion a ganlyn.

- Sicrhau bod yr holl ysgolion yn llawn ymwybodol o gynnwys y Cytundeb Partneriaeth sef deall mai Penaethiaid a Chyrff Llywodraethol unigol sydd yn gyfrifol am adnabod agweddau penodol sydd angen sylw er mwyn codi safonau cyflawniad disgyblion.
- Sicrhau bod gan bob arweinydd ysgol ddisgwyliadau uchel a ffocws clir ar wella'r addysgu, y dysgu a chyrrhaeddiad.
- Sicrhau y targedir yr holl adnoddau sydd ar gael i ysgolion tuag at wella canlyniadau a phrofiadau i blant a phobl ifanc mewn cyd-destun o bwysau blynyddol ar gyllid.
- Gweithredu dull cyson a chytûn o gasglu, dadansoddi a defnyddio gwybodaeth [h.y. gwybod ble mae pob plentyn o ran ei ddysgu ef neu hi] gan ddefnyddio systemau tracio cyson ac effeithiol fel bod cymorth ac ymyriadau'n effeithiol.

Roedd arolygiad Estyn yn 2012 yn nodi bod nifer ysgolion lle bod angen dilyniant gan Estyn wedi bod yn rhy uchel, h.y. roedd y nifer o'r ysgolion ble mae lle i wella yn uwch na'r norm cenedlaethol. Erbyn cychwyn 2018, mae nifer ysgolion mewn categorïau dilyniant wedi lleihau. Serch hynny, mae profiadau diweddar yr Awdurdod gydag ysgolion llai dros y pedair blynedd ddiwethaf wedi cadarnhau bod angen cymorth a chefnogaeth uwch na'r disgwyliedig i rai ysgolion llai, ac mae hyn yn fwy amlwg ble mae pryderon am ansawdd yr arweinyddiaeth a/neu ansawdd yr addysgu mewn dosbarthiadau unigol. Bydd y strategaeth moderneiddio ysgolion yn rhoi sylw i hyn gan greu'r amodau fel bod Penaethiaid, athrawon a disgyblion yn llwyddo.

Yn ôl tystiolaeth ymchwil cyfredol, awgrymir nad oes cyswllt rhwng safonau â maint ysgol. Fodd bynnag, mae profiad yn awgrymu mewn ysgolion cynradd mwy eu maint;

- bod gan dimau arweinyddiaeth fwy o gapasiti i sicrhau gwelliannau;
- bod athrawon yn datblygu arbenigedd mewn meysydd penodol a bod hyn yn cael effaith gadarnhaol ar safonau;
- bod disgyblion o'r un oed yn gweithio gyda'i gilydd ar dasgau penodol i godi perfformiad disgyblion unigol;
- bod athrawon yn gweithio gyda'i gilydd a rhannu arferion da yn cael effaith gadarnhaol ar ansawdd yr addysgu.
- Mae'r uchod i gyd yn gwneud cyfraniad pwysig at godi safonau.

Mewn ysgolion uwchradd llai eu maint mae'n her i gynnal ansawdd ac ehangder y cwricwlwm. Yn ogystal, mae'r gallu i gadw staff arbenigol, yn enwedig yn y pynciau craidd ac ar lefel rheolaethol, yn heriol.

Wrth i'r cwricwlwm newydd 'Cymwys am Oes' wreiddio, daw cyfleoedd euraidd i sefydlu ysgolion traws-sector/gydol oes [pob oedran] sy'n gwneud y mwyaf o arbenigeddau staff a'r

cyfleoedd i addysgu a dysgu'n drawsbynciol. Mae ysgolion gydol oes [pob oedran] hefyd yn rhoi cyfleoedd i osgoi'r 'gostyngiad mewn perfformiad' a welir ymysg dysgwyr wrth drosglwyddo o'r cynradd i'r uwchradd.

Mae'r linc isod yn amlinellu perfformiad ysgolion yn eu harolygiad Estyn diwethaf. Gellir cael mynediad i adroddiad llawn Estyn ar gyfer ysgol arbennig drwy www.estyn.co.uk <<http://www.estyn.co.uk>>.

3.2 Lleihau nifer y lleoedd dros ben er mwyn gwneud defnydd effeithlon o adnoddau

Yn unol â'r duedd demograffeg genedlaethol mae niferoedd disgyblion ar Ynys Môn wedi gostwng ers rhai blynyddoedd ac mae hyn yn ei dro wedi arwain at gynnydd yn nifer y lleoedd dros ben mewn ysgolion cynradd ac uwchradd. Roedd niferoedd disgyblion cynradd (sydd ddim yn cynnwys y meithrin) wedi disgyn o 1005 o ddisgyblion, o 6,524 disgybl yn 1996 i 5,519 o ddisgyblion yn 2012, ac er bod cynnydd mewn genedigaethau o fewn rhai blynyddoedd ers 2012, erbyn 2018 mae'r boblogaeth gynradd yn 5306 gyda'r rhagolygon yn disgyn i 5110 erbyn 2023. Nid yw hyn yn cynnwys y dysgwyr hynny sy'n debygol o gyrraedd o ganlyniad i'r datblygiadau economaidd arfaethedig - noder bod gwaith modelu cyfredol yn awgrymu mai tua 200 o blant ychwanegol fydd yn cyrraedd. Mae'r uchod yn cadarnhau'r ffaith bod y rhagolygon ar eu gorau yn dangos y bydd y nifer o ddysgwyr yn aros yn eithaf cyson dros gyfnod cyllido Band B y rhaglen foderneiddio ysgolion.

Mae'r ganran cyffredinol lleoedd dros ben yn y sector uwchradd yn 28% ar hyn o bryd sydd yn cyfateb i 1454 o disgyblion. Mae'r ganran hon yn rhy uchel, gyda'r lleoedd dros ben mwyaf yn Ysgol Syr Thomas Jones (51%). Mae'r rhagolygon uwchradd rhwng 2018 -2023 yn dangos y canlynol:

Ysgol	Capasiti	Niferoedd 2018	% llefydd gweigion 2017	Rhagamcanion 2023	% llefydd gweigion 2023	+/-
YSTJ	971	479	51%	541	44.3%	+53
YUC	1170	818	30%	941	19.6%	+107
YGLI	896	670	25.0%	765	14.6%	+93
YDH	1283	1101	14%	1186	7.6%	+74
YUB	851	649	24%	763	10.3%	+112
CYFANSWM	5171	3,717	28%	4,195	18.9%	+439

Er y twf yn yr ysgolion uwchradd erbyn 2023 a bod y ganran o lefydd gweigion yn lleihau i 18.9% dylid nodi bod Llywodraeth Cymru o'r farn na ddylai Awdurdodau gael mwy na 10% o leoedd dros ben mewn ysgolion.

Mae angen i'r Cyngor felly leihau nifer y lleoedd dros ben mewn ysgolion uwchradd er mwyn nid yn unig ymateb i ddisgwyliad Llywodraeth Cymru ond hefyd i roi sylw i un o argymhellion Estyn yn arolygiad 2012, sef lleihau lleoedd dros ben. Bydd angen rhoi blaenoriaeth i fynd i'r afael â lleoedd dros ben yn y sector uwchradd.

Yn ogystal, bydd penderfyniadau ynglŷn â dyfodol addysg ôl-16 Ynys Môn yn dylanwadu ymhellach ar y rhagolygon llefydd gweigion dros y cyfnod rhwng 2018-2023 a bydd rhaid

ystyried effaith unrhyw gynlluniau i resymoli'r ddarpariaeth ôl-16 ar lai o safleoedd, a/neu gydweithio gyda Choleg Llandrillo-Menai a phartneriaid allweddol eraill i gael datrysiad ar gyfer Ynys Môn.

Cyfyd yr agweddau uchod gwestiynau gwirioneddol am natur a siâp addysg uwchradd ar y sir at y dyfodol.

3.3 **Anelu i leihau'r amrediad gwariant fesul disgybl gan sicrhau mwy o gyfle cyfartal ar draws ysgolion**

Dyrennir y gyllideb ysgol flynyddol drwy fformwla a yrrir gan nifer y disgyblion ar gofrestr yr ysgol.

Mae'r ysgolion cynradd llai yn derbyn yr hyn sy'n gyfystyr ag arian ychwanegol i gynnal lefelau staffio lleiafswm - o leiaf un Pennaeth ac athro ar y safle.

Roedd y gwariant fesul disgybl yn y sector cynradd ar Ynys Môn ar gyfer 2018/19 yn £4468- y 5ed uchaf allan o 22 awdurdod yng Nghymru yn 2018/19, i lawr o'r 3ydd uchaf yn 2017-18. (gweler <https://gov.wales/docs/statistics/2018/180705-local-authority-budgeted-expenditure-schools-2018-19-en.pdf>)

Ers Medi 1 2018, mae 43 ysgol gynradd dan ofalaeth yr awdurdod. Os edrychir ar gyfartaledd gwariant y pen ar draws y sector cynradd mae gwariant 11 (26%) ysgol gynradd yn llai na'r cyfartaledd tra bod cyfartaledd 32 (74%) ysgol gynradd yn uwch na'r cyfartaledd. Yn sgîl hyn, gellid dadlau bod 11 o'r ysgolion mwyaf yn derbyn llai o gyllid er mwyn cyllido'r ysgolion llai eu maint ac mae'n bosib bydd hyn yn cynyddu os bydd y rhaglen llymder ariannol yn parhau. Mae angen i'r rhaglen moderneiddio roi sylw i'r anghyfartaledd ariannu presennol - ariennir disgyblion mewn ysgolion cynradd llai ar lefel lawer uwch na disgyblion yn yr ysgolion mwy sydd yn aml yn gwasanaethu'r ardaloedd mwyaf difreintiedig. Effaith ymarferol hyn ydi bod maint dosbarthiadau yn yr ysgolion cynradd mwyaf yn aml 30 a mwy ac yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd mewn ysgolion llai. Mae penaethiaid ein hysgolion cynradd gyda dros 200 o ddisgyblion wedi mynegi pryder am gynladwyedd y sefyllfa bresennol.

3.4 **Sicrhau bod adeiladau ysgolion yn 'addas i bwrpas'**

Mae archwiliad o adeiladau ysgolion yn dynodi bod diffygion difrifol yn parhau mewn nifer o safleoedd ac adeiladau. Yn benodol, ceir materion cynnal a chadw ac iechyd a diogelwch brys [e.e. cyflenwadau nwy, cyfundrefnau gwresogi] sydd yn codi cwestiynau dybryd ynghylch hyfywdra hirdymor rhai ysgolion. Cyfyd cwestiwn yn aml ynghylch pam nad oes buddsoddiad mewn adeiladau ysgolion - mae'r arian sydd gael i'r awdurdod wneud gwaith cynnal a chadw wedi lleihau yn sylweddol oherwydd nifer o resymau gan gynnwys ariannu rhaglen ysgolion yr unfed ganrif ar hugain.

Er bydd yr Awdurdod wedi cau 11 adeilad cynradd ers cychwyn y rhaglen foderneiddio ddiweddaraf nid yw yn gynaliadwy nac yn bosib cynnal nifer fawr o adeiladau ysgolion sy'n heneiddio. Bydd rhaid rhesymoli nifer yr adeiladau ysgol mewn rhai ardaloedd ble mae'n bosib cyfuno dwy neu fwy o ysgolion cynradd cyfagos oherwydd bod y gofod yn barod ar gael mewn un o'r ysgolion hynny. Bydd hyn yn arwain at arbedion cyllidol yn y tymor byr ac er yr angen i gludo'r dysgwyr i'r ysgol arall mae'n dal i gynnig arbedion sy'n sicrhau bod adnoddau sy'n crebachu'n cael eu defnyddio i wella profiadau dysgu'r plant yn hytrach nac i gynnal adeilad.

Yn yr adroddiad thematig *'Arfarniad o berfformiad ysgolion cyn ac ar ôl symud i adeiladau newydd neu anheddau a adnewyddwyd yn sylweddol'* (Ionawr 2007) nodwyd "Mae gan welliannau mewn ansawdd adeiladau effaith lesol iawn ar ansawdd yr addysgu a morâl staff sy'n cael effaith gadarnhaol ar berfformiad disgyblion."

Mae Ynys Môn yn ymrwymedig i sicrhau bod pob adeilad ysgol yn 'addas i bwrpas', yn unol â safonau Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn nodi bod cael adeiladau sy'n cyfarfod â disgwyliadau'r unfed ganrif ar hugain, yn addas i bwrpas, yn y lleoliad cywir, yn cyfarfod ag anghenion dysgwyr ac yn adnodd ar gyfer y gymuned yn flaenoriaeth. Mae'r Awdurdod yn cefnogi amcanion rhaglen 'Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain' Llywodraeth Cymru ac yn cydweithio gyda'n cymunedau ysgol i drawsnewid ein cyfundrefn.

Bydd y rhaglen foderneiddio ysgolion ar Ynys Môn yn rhoi ystyriaeth ddyledus i'r ffactorau a ganlyn.

- Lleihau gollyngiadau carbon sy'n codi o ddefnydd uniongyrchol ysgolion o wres, ynni a chludiant.
- Cyfleoedd i ysgolion arddangos arferion cynaliadwyedd da mewn ynni, dŵr, gwastraff, teithio, bwyd a chaffael ar gyfer eu disgyblion, eu staff a'u cymunedau.
- Gwella addysgu datblygiad cynaliadwy drwy ddarparu amgylcheddau dysgu dyfeisgar, y tu mewn a thu allan.

Yn sgîl yr uchod bydd Band B yn rhoi sylw i adeiladu ysgolion newydd ac hefyd addasu a moderneiddio adeiladau presennol mewn rhai ardaloedd.

Mae gwybodaeth bellach ar gyflwr ysgolion cynradd ar Ynys Môn wedi ei gynnwys yn **atodiad 4**.

3.5 **Capasiti Arweinyddiaeth a Rheolaeth**

Mae ysgolion effeithiol yn cael eu harwain yn dda. Mae gan ein hysgolion llwyddiannus arweinyddiaeth gref ar bob lefel gan gynnwys Llywodraethwyr.

Mae'r heriau sy'n gysylltiedig ag arwain a rheoli ysgol wedi cynyddu'n sylweddol ac mae'r disgwyliadau'n parhau i gynyddu. Mae disgwyliadau arweinyddiaeth ar Benaethiaid i sicrhau bod addysgu a dysgu o'r ansawdd uchaf (trwy fynd i'r dosbarthiadau i wrando ar y gwersi, i edrych ar safon y gwaith gan y disgyblion ac i holi'r disgyblion), arfarnu a chodi safonau, datblygu gweithdrefnau hunan-arfarnu cadarn a sicrhau datblygiad proffesiynol parhaus staff yn sylweddol. Mae Penaethiaid angen amser digyswllt digonol i fynd i'r afael â materion arweinyddiaeth. Mewn dros 60% o'r ysgolion lleiaf, mae gan y pennaeth gyfystyr a hyd at ddiwrnod o amser arweinyddol, a dim ond mewn 5% o'r ysgolion mae gan y pennaeth gyfystyr a mwy na dau ddiwrnod arweinyddol. Nid yw hyn yn gynaliadwy, ac mae recriwio penaethiaid o dan yr amodau hyn yn heriol iawn.

Mae angen i ysgolion cynradd fod yn ddigon mawr i fod a Phennaeth sydd ddim yn addysgu am ganran sylweddol o amser. Byddai hynny'n rhoi'r amser angenrheidiol i'r Pennaeth

ymgymryd â swyddogaethau arweinyddol allweddol o fewn yr ysgol neu'r ffederasiwn, wrth gynnig profiadau arwain i aelodau staff ac yn cyfrannu at gynllunio olyniaeth.

Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i wella arweinyddiaeth mewn ysgolion. Cynigir nifer o raglenni arweinyddiaeth i arweinwyr presennol ac arweinwyr arfaethedig a gellir rhannu'r rhaglenni presennol yn bedwar grŵp: rhaglenni ar gyfer penaethiaid, darpar benaethiaid, rheolwyr canol a darpar reolwyr canol.

Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi cymeradwyo'r rhaglen Datblygu Arweinyddion y Dyfodol ar gyfer darpar benaethiaid, penaethiaid dibrofiad neu'r rhai sydd wedi'i hadnabod gyda'r potensial i ymgymryd â swydd pennaeth i'r dyfodol. Eleni mae 15 unigolyn wedi llwyddo ar y rhaglen.

Yn ogystal, mae materion yn ymwneud a rheolaeth effeithiol o adnoddau, materion cyflogaeth ac adnoddau dynol, materion iechyd a diogelwch, rheoli absenoldebau staff a dysgwyr a diogelu yn llyncu amser Penaethiaid mewn ysgolion bach. Nodwyd beichiau 'gweinyddol' yn un o'r ffactorau sy'n achosi mwyaf o bryder a phwysau gwaith i Benaethiaid yn ôl tystiolaeth ffederasiwn penaethiaid Ynys Môn yn 2015, ac yn ddiweddarach gan y Cyngor Gweithlu Addysg.

Er mwyn lleihau'r baich gweinyddol/rheolaethol i benaethiaid, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r Cynllun Peilot 'Rheolwr Busnes' i'r sector cynradd gyda chyfraniad grant gan y LIC, yn ogystal â defnyddio canran penodol o'r grant 'Ysgolion Bach a Gwledig' a dderbyniwyd gan y LIC. Defnyddir y ddau grant at ddibenion lleihau biwrocratiaeth yn y sector cynradd ac mae'n cynnig adnoddau ychwanegol dros dro i'r Awdurdod gydweithio gyda'r penaethiaid cynradd ac uwchradd i ad-drefnu'r gefnogaeth weinyddol a thîm SIMS i'w lleoli yn yr ysgolion uwchradd i weithredu'n ddalgychol. Bydd CLG rhwng ysgolion cynradd ac uwchradd mewn lle gyda'r pwrpas o uchafu'r defnydd o feddalwedd cyllidol i bob ysgol, uchafu'r defnydd o daliadau ar-lein, rhesymoli a gwella 'prosesau busnes' rheolaeth a gweinyddu'r sector cynradd ac uwchradd, a thrwy hynny lleihau'r baich biwrocraidd ar Benaethiaid.

Gan fod recriwtio arweinwyr a rheolwyr canol â chymwysterau addas yn parhau i fod yn broblem, mae'r rhaglen moderneiddio ysgolion hefyd yn lleihau'r risgiau sy'n gysylltiedig ag ysgolion bach lle mae problemau staffio a recriwtio yn arwain at heriau o ran darparu addysg a phrofiadau dysgu o ansawdd rhagorol sy'n gyson yn dda ar gyfer ein disgyblion. Mae'r rhaglen 21^{ain} Ganrif yn cyfrannu at wella ansawdd addysgu a dysgu, gan leihau'r amrywiaeth o ran perfformiad a chyfleoedd rhwng ysgolion, ac yn cyfrannu at sicrhau cyfleoedd dysgu sy'n ymateb i anghenion y dysgwyr ac, yn wir, y gymuned ehangach.

3.6 Cynllunio Olyniaeth

Yn 2013, roedd 43% o Benaethiaid cynradd Ynys Môn dros 55 mlwydd oed, gyda 51% pellach dros 50 mlwydd oed. Gan fod nifer ohonynt yn Benaethiaid ysgolion bach roedd y ffactor yma'n un pwysig wrth gynllunio dyfodol yr ysgolion hynny a chynlluniau olyniaeth. Yn gyffredinol, mae nifer yr ymgeiswyr ar gyfer swyddi penaethiaid wedi lleihau ac mae nifer o swyddi wedi eu hail hysbysebu fwy na dwywaith dros y blynyddoedd diwethaf. Er mwyn ymateb i'r sefyllfa hon rydym wedi mabwysiadu strategaeth sydd yn rhoi ystyriaeth i ddenu Penaethiaid Strategol (sef Pennaeth dros fwy nag un safle/ysgol) a hefyd Penaethiaid mewn Gofal (dros dro ac yn cefnogaeth i ennill cymhwyster prifathawiaeth CPCP) yn ogystal a Phenaethiaid Cynorthwyol / Penaethiaid Safle sy'n gweithio o dan oruwchwiliaeth Penaethiaid Strategol.

Mae trefniadau 'partneriaeth arweinyddol' a ffederaleiddio answyddogol diweddar hyn wedi caniatáu i staff eraill i ysgwyddo cyfrifoldebau 'ddosranedig' rhyng-ysgol e.e. arwain ar lythrennedd, rhifedd, Cyfnod Sylfaen ac ADY a bydd y Strategaeth Trawsnewid Addysg Ynys Môn yn parhau i adnabod a chefnogi talent drwy'r rhaglen Datblygu Arweinyddion y Dyfodol.

Bydd angen ystyried priodoldeb ffederaleiddio swyddogol a / neu uno ysgolion yn ysgolion amlsafle wrth gynllunio'r rhaglen trawsnewid addysg a moderneiddio ysgolion o fewn Band B.

Er fod y strategaeth hon wedi bod yn llwyddiannus mae nifer yr ymgeiswyr ar gyfer swyddi penaethiaid cynradd yn parhau i fod yn isel iawn; weithiau un neu ddau yn unig ac weithiau dim un o gwbl. Mae hyn yn batrwm cyffredin yn genedlaethol.

Wrth barhau i foderneiddio ysgolion Ynys Môn bydd rhaid cefnogi staff i gydweithio ar draws ysgolion er mwyn rhannu adnoddau, i leihau dyblygu tasgau, i gyd-gynllunio a chyd-ddarparu. Mae hyn yn cynnwys yr angen i gyd-gynllunio darpariaeth staff cefnogol arbenigol ADY 'dalgyloch', yn ogystal â pharhau i fagu talent ymysg athrawon ac arweinyddol y dyfodol.

3.7 **Ehangu'r defnydd o adeiladau ysgolion gan y gymuned**

Mae ymchwil yn awgrymu bod ysgolion gyda darpariaethau ychwanegol megis clybiau brechwast, clybiau ar ôl ysgol, darpariaeth gwarchod plant, gweithgareddau haf a phenwythnos yn cyflawni safonau uwch ac yn sicrhau ymrwymiad rhieni a chymuned. Yn ychwanegol, disgwylir i ysgolion fod yn adnodd ar gyfer y gymuned leol er mwyn hybu gweithgareddau cymunedol sy'n cynnwys rhieni, aelodau o'r gymuned a grwpiau lleol. Mae'r math hwn o weithgaredd yn bwysig mewn perthynas â datblygu'r cyswllt rhwng ysgolion a'r gymuned leol.

Bydd Cyngor Ynys Môn yn parhau i ymgynghori, ymgysylltu a gweithio gyda phartneriaid, yn arbennig mewn perthynas â datblygu lleoedd mewn ysgolion ochr yn ochr â digonolrwydd y ddarpariaeth gofal plant drwy gyfrwng y Gymraeg gyda Mudiad Meithrin, Cymdeithas Cylchoedd Chwarae Cyn-ysgol Cymru a phartneriaid yn y sector gofal plant preifat i rai rhwng 0 a 3 oed.

3.8 **Cyfleusterau Gofal Plant a Chymunedol i rieni a thrigolion hŷn**

Uned Cefnogi Teuluoedd Ynys Môn sy'n gyfrifol am sicrhau lleoedd gofal plant digonol yn Ynys Môn, ac mae'n cymryd rhan yn y cynllun peilot cenedlaethol o gynnig 30 awr o ofal plant am ddim. Mae'r Uned yn gweithio'n agos gyda'r rhaglen moderneiddio ysgolion ac yn cyfrannu at y gwaith o ddatblygu achosion busnes cysylltiedig, yn enwedig wrth bennu rhagamcanion am ddisgyblion ar gyfer y dyfodol.

Mae'r Awdurdod yn cydnabod bod cyfle i hyrwyddo gweledigaeth o ddatblygu darpariaeth gofal cofleidiol ar un safle i bob disgybl dan 11 oed, gan gynnwys brodyr a chwiorydd sy'n fabanod ar rai safleoedd. Rhagwelir y bydd sicrhau darpariaeth feithrin ar gyfer plant 0-3 oed ar safle ysgolion newydd neu rai sy'n cael eu haddasu, (i gael eu rheoli gyda phartner yn y sector gofal plant lleol) er mwyn darparu gofal rhwng 7.30am a 6.00pm ar gyfer teuluoedd, ynghyd ag addysg feithrin, gofal 'cofleidiol' a chlybiau gofal ar ôl ysgol/gwyliau, yn agwedd allweddol ar raglen ysgolion Band B.

Yn ogystal, bydd buddion cymunedol eraill fel ystafelloedd at ddefnydd y gymuned, llyfrgell sefydlog neu bwyntiau gollwng / codi i lyfrgelloedd teithiol a gwasanaethau awtomataidd

hunangymorth ar gyfer busnes y cyngor, yn fanteisiol ac yn gwella cydlyniant cymunedol, ac yn uchafu'r defnydd o adnodd y cyngor y tu allan i oriau a thymhorau ysgol. Bydd gwaith i werthuso a datblygu'r modelau hyn ymhellach yn cael sylw yn yr achosion busnes ar gyfer prosiectau penodol.

Mae unrhyw ymgynghoriad sydd â'r potensial i gau ysgol mewn ardal wledig yn gorfod ystyried effaith a dylanwad cau'r ysgol ar y gymuned leol, ac mae'r Cod Trefniadaeth Ysgolion Ymgynghorol drafft gan Lywodraeth Cymru a gyhoeddwyd y llynedd yn pwysleisio'r angen i ystyried pob opsiwn cyn cau'r ysgol. Bydd asesiad effaith yn cael ei wneud yng nghyd-destun Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 gan ystyried y defnydd a wneir o adeiladau'r ysgol gan y gymuned ac effaith ehangach yr ysgol yn y gymuned. Gweler rhan 1 am fanylion pellach am sut mae'r strategaeth trawsnewid addysg yn cyfrannu at y saith elfen o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015. Fodd bynnag, prif ystyriaeth unrhyw adolygiad lleol o'r fath fydd yr effaith ar safon addysg a chyfleoedd dysgu gydol oes sydd i'w darparu yn yr ardal.

3.9 **Darpariaeth gyfrwng Cymraeg a dwyieithog**

Mae'r ALL yn gweithredu polisi dwyieithog drwy holl ysgolion y Sir. Yr amcan yw datblygu gallu disgyblion fel dysgwyr dwyieithog erbyn diwedd addysg ffurfiol. Disgwylir i bob un o sefydliadau addysgol y Sir ddilyn y polisi iaith yn eu gweinyddiaeth a'u gweithgareddau dydd i ddydd yn ogystal ag yn eu darpariaeth academaidd.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi mabwysiadu'r egwyddor na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y dylai trigolion yr ynys allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os ydynt yn dymuno gwneud hynny. Yng ngoleuni hyn, bydd unrhyw gynllun newydd a gyflwynir - fel prosiectau sy'n deillio o'r rhaglen ysgolion yr 21ain ganrif, yn ddarostyngedig i ofynion y polisi iaith.

Mae'r polisi iaith newydd yn cyfeirio at y nod i gynyddu cyfran disgyblion sy'n cyflawni targedau'r Gymraeg fel iaith Gyntaf yn y cyfnod sylfaen hyd at ddiwedd eu cyfnod yn yr ysgol uwchradd. Bwriedir hefyd defnyddio'r modelau gofal plant uchod i gynyddu capasiti gofal plant cyfrwng Cymraeg ar Ynys Môn. Mae gan y model partneriaeth gofal plant y potensial i fod yn gyfrannwr allweddol tuag at uchelgais Llywodraeth Cymru i gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

3.10 **Darpariaeth feithrin**

Mae'r Cyngor yn bodloni'r gofynion i ddarparu 10 awr o addysg o ddechrau'r tymor yn dilyn trydydd pen-blwydd plant drwy gefnogi canghennau Meithrin y Mudiad (34) a lleoliadau'r WPPA (9) a darpariaeth benodol yn Ysgol Caergeiliog.

Ar hyn o bryd, mae polisi Mynediad yr Awdurdod yn caniatáu i ddisgyblion fynychu'r ysgol yn rhan-amser o'r mis Medi yn dilyn eu 3^{ydd} pen-blwydd ac mae gan 39 o ysgolion yr ynys ddosbarth meithrin gyda dwy o'r ysgolion cynradd mwyaf yn ardal Caerdybi bellach yn derbyn plant yn y tymor yn dilyn eu pen-blwydd yn dair oed. Yn achos y 4 ysgol arall mae'r disgyblion yn mynychu lleoliadau cyfagos nes y byddant yn derbyn mynediad llawn amser i'r ysgol.

Wrth barhau â'r rhaglen foderneiddio dros y cyfnod nesaf bwriad yr awdurdod yw annog y canlynol, mewn cydweithrediad a'r partneriaid sy'n cynnig darpariaeth feithrin:

- Pan mae lle/gofod o fewn yr ysgol, ac mae'n gost effeithiol i wneud hynny, i newid oedran mynediad ysgolion i dderbyn disgyblion ar ddechrau'r tymor yn dilyn eu 3^{ydd} pen-blwydd. Byddai hyn yn galluogi i blant gael mynediad i 5 tymor o addysg ran-amser cyn dechrau'n llawn amser yn y mis Medi yn dilyn eu 4^{ydd} pen-blwydd.
- Parhau gyda'r trefniadau presennol pan yn briodol, a phan nad oes gofod o fewn yr ysgol leol i gynnig lle i ddisgyblion ar ddechrau'r tymor yn dilyn eu 3ydd pen-blwydd;
- Ymgynghori â Chyrff Llywodraethu'r ysgolion ble nad oes ganddynt ddsbarth meithrin i ystyried iselhau'r oed mynediad, pan fo hynny'n bosib.

3.11 Darpariaeth ôl-16

Ers 2013, mae'r Cyngor wedi sefydlu Partneriaeth Ddysgu ôl-16 gyda Gwynedd a Grŵp Llandrillo-Menai ac mae'r Bartneriaeth Ddysgu yn derbyn cyfrifoldeb am gomisiynu darpariaeth ôl-16 i gwrdd â gofynion cwricwlwm a gytunwyd yn lleol ar gyfer addysg a hyfforddiant.

Er bod y Bartneriaeth Ddysgu ôl-16 wedi llwyddo i resymoli'r ddarpariaeth AS ac UA nid yw'r drefn gyfredol yn gynaliadwy o safbwynt costau teithio a maint dosbarthiadau bach. Ar hyn o bryd mae gormod o ddsbarthiadau gyda niferoedd y disgyblion yn fach. Yn 2018 roedd 73% o ddsbarthiadau Lefel A ar draws y sir gyda dosbarthidau o 9 neu lai mewn nifer. Yn yr hinsawdd gyllidol bresennol nid yw hyn yn hyfyw, yn gost effeithlon nac yn gynaliadwy. Yn ychwanegol, gan fod ysgolion eisoes wedi rhesymoli nifer y cyrsiau sydd dim yn hyfyw mae disgyblion yn treulio cyfnodau rheolaidd o amser yn teithio o un ysgol i'r llall. Mae penaethiaid ysgolion uwchradd y sir yn cydnabod yr angen i adolygu'r sefyllfa bresennol ac nad ydy'r sefyllfa bresennol yn gynaliadwy.

O ganlyniad bydd angen rhoi ystyriaeth i ddyfodol addysg ôl-16 o fewn y sir. Rhagwelir y bydd angen dod i gytundeb ynglŷn a hyn yn fuan o fewn yr amserlen gweithredu Band B gan fod y penderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol ar leoedd dros ben yn yr holl ysgolion uwchradd ar unrhyw gynlluniau arfaethedig i sefydlu ysgol pob oed / ysgol ardal 3-16 neu 3-18.

4. Manylion y Rhaglen Foderneiddio Band B [2019-2026] a modelau posib

Mae'r rhaglen foderneiddio 21ain Ganrif Band B wedi'i chymeradwyo gan Lywodraeth Cymru i redeg o fis Ebrill 2019 i Fawrth 2026. Mae'n cynnig cefnogaeth i adeiladu ysgolion newydd a moderneiddio adeiladau cyfredol gyda'r bwriad o:

- adolygu'r ddarpariaeth addysgol mewn gwahanol ardaloedd gan ystyried ysgolion nad ydynt yn gynaliadwy o ran arweinyddiaeth a safonau isel, maint, safon/addasrwydd yr adeilad ar gyfer cwrdd â gofynion addysg gyfredol trwy uno ysgol ar un safle □ uno ysgolion trwy ffurfio ysgol ffederal, ysgol aml-safle, ysgol gynradd ardal newydd, cydleoli ysgolion cynradd ac uwchradd ar un campws neu sefydlu ysgol pob oedran newydd [ar yr un safle neu wahanol safleoedd];
- adolygu'r ddarpariaeth addysg ôl-16 ar Ynys Môn mewn cydweithrediad a'r ysgolion Uwchradd a phartneriaid allweddol.

Dylid nodi nad yw yn bosib cael un model unfurf ar draws Ynys Môn oherwydd nifer o resymau gan gynnwys daearyddiaeth, dwyster gwahanol y boblogaeth, dewis rhieni, a goblygiadau cludiant. Fodd bynnag, dylai unrhyw ddatblygiad newydd allu darparu'r mwyafrif o'r manteision a nodir isod.

- Pennaeth gydag amser digyswllt digonol ar gyfer arweinyddiaeth a rheolaeth - bydd hyn yn cynyddu mewn perthynas â maint yr ysgol, neu grwpiau o ysgolion.
- Cyfyngu'r amrediad oedran mewn dosbarthiadau i ddwy flynedd a sicrhau nad oes unrhyw ddsbarth yn rhychwantu cyfnodau allweddol.
- Sicrhau bod yr ysgol yn rhan o gyfundrefn effeithlon trwy sicrhau bod nifer plant mewn dosbarthiadau rhwng 25-30.
- Ehangu arbenigedd staff fel y caniateir iddynt arwain pynciau neu feysydd unigol ar draws yr ysgol neu grŵp o ysgolion, gan felly datblygu sgiliau arwain.
- Ariannu teg a digonol y disgybl i alluogi i ddisgyblion gyrraedd eu llawn botensial.
- Sicrhau bod y Polisi Iaith yn weithredol a chynyddu % disgyblion a asesir yn y Gymraeg fel Iaith Gyntaf.

Trafodir yr opsiynau uchod mewn mwy o fanylder isod.

4.1 **Adolygu'r ddarpariaeth addysgol fesul ardal**

Adolygu dyfodol ysgolion nad ydynt yn hyfyw na chynaliadwy o ran arweinyddiaeth a safonau isel, maint, safon/addasrwydd yr adeilad ar gyfer cwrdd â gofynion addysg gyfredol a throsglwyddo'r disgyblion i ysgol/ysgolion cyfagos.

Wrth adolygu darpariaeth addysgol o fewn ardal neu dalgylch rhoddir ystyriaeth i gyfuno gydag ysgolion cyfagos drwy symud y disgyblion yno. Cyn cau unrhyw ysgol, yn unol â'r Cod Trefniadaeth Ysgolion bydd angen rhoi ystyriaeth i pob opsiwn amgen yn gyntaf.

4.2 **Dod ag ysgolion cynradd at ei gilydd drwy ffurfio ysgol ffederal, ysgol aml-safle, neu ysgol ardal.**

Byddai ffurfio *ysgol ffederal* yn golygu cytundeb cydweithio ffurfiol a chyfreithiol rhwng ysgolion fyddai ar sawl safle ond gyda'r un corff llywodraethu gydag un gyllideb ac o bosibl gyda'r un Pennaeth.

Byddai ffurfio *ysgol aml-safle* yn uno ysgolion o dan ambarel ac endid un ysgol ond ar sawl safle, gydag un Pennaeth, un corff o staff, ac un gyllideb. Byddai'r opsiwn hwn yn rhoi mwy o hyblygrwydd i'r Pennaeth a'r Corff Llywodraethu o ran defnydd o adnoddau ac arbenigeddau staff.

Byddai *ysgol ffederal* neu *ysgol aml-safle* yn agor cyfleoedd i rannu rheolaeth, i ddatblygu arweinyddiaeth ddsranedig, a chyfrifoldeb cyrff llywodraethu. Nid yw hyn fodd bynnag yn

cynnig cyfle i roi sylw i faterion penodol megis cost y pen, llefydd gweigion, ôl-groniad cynnal a chadw.

Ffurfir *ysgol ardal* drwy uno dwy neu fwy o ysgolion i un safle. Lle penderfynnir ffurfio ysgol ardal, byddai dwy neu fwy o ysgolion yn cau ac un ysgol newydd yn agor ar safle newydd neu o bosibl ar safle un o'r ysgolion. Gall fod yn adeilad newydd neu os yn briodol yn ymestyniad ar un ysgol bresennol.

Mae manteision ysgolion ardal yn cynnwys yr hyn a ganlyn.

- Cyfleusterau ac offer gwell.
- Cyfleoedd ar gyfer addysgu a dysgu gwell drwy ehangu'r ystod o arbenigedd.
- Sicrhau y bydd y Pennaeth yn cael amser digonol ar gyfer arweinyddiaeth a rheolaeth. Bydd yr ymrwymiad hwn yn cynyddu mewn perthynas â maint yr ysgol.
- Mwy o gyfle ar gyfer gwasanaethau/cyfleusterau cymunedol.
- Mwy o opsiynau ar gyfer trefniadaeth dosbarth.
- Arbedion costau drwy leihau'r costau gorbenion â chynnal llawer o safleoedd - gellir ailgyfeirio'r arbedion hyn i ddarparu gwell darpariaeth addysgol a chodi safonau, a sicrhau trafniadaeth briodol.
- Mwy o gyfleoedd ar gyfer arweinyddiaeth ddosranedig ymysg staff, datblygiad proffesiynol ymhlith staff, yn rhoi'r cyfle i ddatblygu cryfderau ac arbenigedd mewn meysydd ehangach, yn cynnwys pynciau angenrheidiol niferus. Gall hyn arwain at recriwtio a chadw staff yn well.
- Mwy o gapasiti i uwch dîm arwain a thimau rheoli canol ac i ddatblygu Penaethiaid arfaethedig.
- Gwell cyfleoedd cefnogaeth a datblygu i Lywodraethwyr ysgolion.

Mae *cydleoli ysgolion cynradd ac uwchradd* ar yr un campws neu sefydlu *ysgolion pob oedran* (o bosibl ar safleoedd cyfagos) yn cynnig nifer o fanteision. Mae rhai o'r manteision yn cynnwys yr agweddau a ganlyn.

- Cyfle i ysgol (ion) uwchradd a chynradd weithio'n agosach gyda'i gilydd i wella profiadau dysgu disgyblion a rhannu arbenigedd athrawon e.e. dylunio a thechnoleg ac addysg gorfforol ym mlynnyddoedd 5 a 6; defnyddio sgiliau llythrennedd a rhifedd ac arbenigrwydd cynradd ym mlynnyddoedd 7 ac 8; CPA [amser cynllunio, paratoi ac asesu]; addysgu ieithoedd tramor modern yn CA2 a datblygu cwricwlwm Donaldson. Byddai hyn yn arwain at brofiadau gwell i ddisgyblion yn yr ysgolion unigol, a gwell dilyniant o CA2 i CA3 ac yn creu'r amodau ar gyfer codi safonau.
- Rhoi sylw i unrhyw leoedd dros ben yn y sector cynradd a gallai hefyd wneud cyfraniad sylweddol tuag at leihau lleoedd dros ben yn y sector uwchradd, sydd bellach yn destun pryder mewn rhai ardaloedd. Yn ogystal, byddai gwahaniaethau cost y pen yn lleihau.
- Adeiladau ysgolion uwchradd a chynradd sydd yn addas ar gyfer pwrpas ac yn darparu amgylchedd dysgu o ansawdd uchel. Bydd costau cynnal a chadw yn dod yn fwy hyfyw yn ariannol.

- Posibilrwydd o gynyddu capasiti arweinyddiaeth - rhannu'r arfer dda, a rhannu cefnogaeth weinyddol/rheolaethol. Mae'n cynnig y posibilrwydd o gynyddu capasiti arweinyddiaeth yn y sector cynradd os bydd mwy nag un ysgol gynradd yn gysylltiedig â'r newid. Gallai hyn wedyn gynyddu amser digyswllt Penaethiaid, cynyddu capasiti arweinyddiaeth gan felly greu'r amodau ar gyfer llwyddo. Posibilrwydd o wella recriwtio.
- Os yw'r newid yn cynnwys mwy nag un ysgol gynradd yna mae'n cynnig y posibilrwydd o ddarparu sgiliau rheolaeth ac arweinyddiaeth sy'n ofynnol i symud ymlaen yn hyderus i raglenni arweinyddiaeth i athrawon unigol gan felly gyfrannu at gynllunio olyniaeth. Mae hefyd yn cynnig y cyfle i'r ysgol gynradd ac uwchradd ymgymryd â hyfforddiant rheoli ar y cyd.
- Gellid dadlau bod y model hwn yn cynnig gwell dilyniant mewn perthynas â datblygiad Cymraeg/dwyieithog oherwydd ei fod yn sicrhau dilyniant o'r ysgol gynradd i'r uwchradd.

Rhagwelir y bydd opsiynau pellach ar gyfer ystyriaeth yn cael eu cynnig gan randdeiliaid yn ystod y broses ymgynghori.

4.3 **Adolygu'r ddarpariaeth addysg ôl-16 ar Ynys Môn mewn cydweithrediad a'r ysgolion uwchradd, Coleg Addysg Bellach a phartneriaid eraill.**

Gyda golwg ar yr uchod a'r angen i ystyried darpariaeth ôl-16 bydd angen i'r Awdurdod gynnal adolygiad o'r ddarpariaeth a chytuno ar sut orau i ddarparu addysg ôl-16. Mae'r opsiynau hyn yn cynnwys y modelau a ganlyn;

- Parhau a'r drefn gyfredol.
- Darparu addysg ôl-16 o fewn un neu fwy o'r ysgolion uwchradd / canolfannau.
- Coleg Chweched Dosbarth ar gyfer Ynys Môn yn cydweithio gyda Choleg Llandrillo Menai.

Bydd hyn yn cael dylanwad ar lefydd gweigion mewn ysgol uwchradd unigol.

5. **Amserlen gweithredu**

Bydd y broses ar gyfer cytuno a gweithredu'r Strategaeth fel a ganlyn.

Cymeradwyo'r Strategaeth Chwefror 2018	Cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith i fynd allan i ymgynghori ar y Strategaeth ddrafft gyda'r rhanddeiliaid a'r cyhoedd.
Ymgynghori ar y Strategaeth Ddrafft Mawrth-Gorffennaf 2018	Sesiynau Ymgynghori i drafod y Strategaeth ddrafft. Ystyriaeth o ymatebion ymgynghori a pharatoi fersiwn derfynol o'r Strategaeth yn dilyn yr ymgynghori.
Cymeradwyo/mabwysiadu'r Strategaeth derfynol	

Hydref 2018	Cymeradwyo/mabwysiadu'r Pwyllgor Gwaith – Y Pwyllgor Gwaith i gymeradwyo fersiwn derfynol y Strategaeth, yn seiliedig ar gasgliadau'r sesiynau ymgynghori.
-------------	--

6. Amserlen Bandiau A-C Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif

Band A Ymgynghori 2013-14 Cyfnod gweithredu 2014-18	Band B Ymgynghori Hydref 2018 ymlaen Cyfnod gweithredu 2019-26	Band C Ymgynghori 2021ymlaen Cyfnod gweithredu 2026-2031
Ynys Cybi [Gogledd] Y Parc, Parchedig Thomas Ellis, Llaingoch	Ardal Amlwch: Syr Thomas Jones, Amlwch, Penysarn, Rhosybol, Garreglefn, Llanfechell, Cemaes,	Arfordir y De Ddwyrain David Hughes, Llanfairpwll, Porthaethwy
De Ddwyrain Ynys Môn Llangoed, Llandegfan, Biwmares	Darpariaeth ôl-16	Y Canol Gorllewinol: Ysgol Uwchradd Bodedern, Bodedern, Bryngwran, Y Ffridd, Pencarnisiog, Rhosneigr Llannerchymedd
Llannau Llanfachraeth, Ffrwd Win, Cylch y Garn.		Arfordir y Gogledd Orllewin Rhoscolyn, Y Fali, Tywyn, Caergeiliog
Arfordir y De Orllewin Dwyran, Bodorgan, Niwbwrch, Llangaffo, Brynsiencyn, Parc y Bont	Arfordir y Ddwyrain Llanbedrgoch, Goronwy Owen, Moelfre, Pentraeth	Arfordir y Ddwyrain Llanbedrgoch, Goronwy Owen, Moelfre, Pentraeth
Ardal Llangefni: YGLI, Y Graig, Talwrn, Corn Hir, Bodffordd, Henblas, Esceifiog	Ardal Llangefni: YGLI, Y Graig, Talwrn, Corn Hir, Bodffordd, Henblas, Esceifiog	[De] Ynys Cybi Uwchradd Caergybi, Kingsland, Morswyn, Llanfawr, Santes Fair

Mae'r Cyngor wedi ymgynghori gyda rhieni, llywodraethwyr a staff ysgolion a hefyd gyda'r cymunedau lleol, y cynghorwyr lleol, yr Aelod Cynulliad Lleol, yr AS Lleol a chyda Llywodraeth Cymru a chyfranddalwyr eraill.

- Bydd ysgolion wedi eu cyflunio i ymateb i ddulliau newidiol o addysgu a dysgu a fydd, ynghyd ag arweinyddiaeth ysgol wedi ei chryfhau ac ymwneud y gymuned ysgol, yn adlewyrchu anghenion lleol ac yn cefnogi pobl ifanc i gyflawni eu potensial .
- Amgylcheddau ysbrydoledig sy'n briodol ar gyfer datblygiadau a thechnolegau addysgol newydd, sy'n effeithiol ac eto'n ddigon addasadwy i ddarparu ar gyfer anghenion newidiol y dyfodol hyd at 2030.
- Amgylcheddau o safon byd eang, sy'n gynaliadwy i athrawon addysgu a dysgwyr i ddysgu; wedi eu cefnogi'n llawn gan TGaCh, ac sy'n gyrru gwelliannau mewn safonau addysgol, ac yn mynd i'r afael â materion newid hinsawdd.
- Cynwysoldeb, gan ddarparu darpariaeth briodol ar gyfer anghenion dysgu unigol pob dysgwr, lleoedd lle gall y rhai gydag anghenion addysgol arbennig ac anableddau deimlo y perchir eu hanghenion, ac sy'n galluogi pob aelod o weithlu'r ysgol weithio, gorffwys a chymdeithasu.
- Adnodd nodedig ar gyfer yr holl gymuned a all gynnig ystod o gyfleusterau wedi eu cydleoli megis gofal plant, iechyd a gwasanaethau cymdeithasol, a hyfforddiant oedolion.
- Cyfle i ysgolion a gwasanaethau eraill weithio'n gydweithredol i ychwanegu at yr addysgu a'r dysgu a chysylltu'n fwy effeithiol gyda'r agenda trawsnewid ôl-16 .

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithio tuag at gyflawni amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015). Mae'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn anelu at gyfrannu tuag at y 7 nod llesiant, fel y dangosir yn y tabl a ganlyn:

7 nod llesiant	Sut bydd y Strategaeth moderneiddio ysgolion yn cyfrannu at y 7 nod llesiant
Ffyniannus Cydradd	Gweledigaeth yr Awdurdod - eisiau i bob unigolyn ifanc, beth bynnag yw eu cefndir a'u hamgylchiadau, lwyddo.
Cydnherth	Mae'r Awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru ar ddatblygu a chyflawni prosiectau newid i foderneiddio ysgolion a sicrhau eu bod yn cyfrannu at Gynllunio Lle. Rhaid cynllunio'n effeithiol ac ymgynghori arnynt, er mwyn derbyn cefnogaeth dinasyddion tuag at y Strategaeth Trawsnewid Addysg, lleihau ymwrthedd a chyflawni amcanion y Strategaeth.
Iachach	Bydd ysgolion Môn yr 21ain ganrif yn 'ysgolion cymunedol' a gellir eu defnyddio i hyrwyddo defnydd gan wasanaethau ieched, a chymunedol, yn ogystal â hyrwyddo dewisiadau ffordd o fyw iach ymhlith disgyblion, rhieni a darparwyr gofal plant.
Cymunedau cydlynus	<p>Bydd rhanddeiliaid yn cyfrannu at gynllunio a chyfeiriad drwy'r prosesau ymgynghori ac ymgysylltu ar y Strategaeth.</p> <p>Bydd Cyngor Ynys Môn yn parhau i ymgynghori, ymgysylltu a gweithio gyda phartneriaid, yn arbennig mewn perthynas â datblygu lleoedd mewn ysgolion ochr yn ochr â digonolrwydd y ddarpariaeth gofal plant drwy gyfrwng y Gymraeg gyda Mudiad Meithrin, Cymdeithas Cylchoedd Chwarae Cyn-ysgol Cymru a phartneriaid yn y sector gofal plant preifat i rai rhwng 0 a 3 oed.</p> <p>Bydd Gofal Plant a chyfleusterau cofleidiol, ynghyd â defnydd cymunedol o'r adeiladau y tu hwnt i'r flwyddyn ysgol (ac fel pwyntiau cyswllt ar gyfer Gwasanaethau corfforaethol, fel mannau codi i lyfrgelloedd, er enghraifft) yn cynyddu cydlyniant cymunedol yn ystod Band B.</p> <p>Bydd datblygu dewisiadau o ran sicrhau ansawdd ac effeithlonrwydd yn y ddarpariaeth ôl-16 hefyd yn cael ei ystyried mewn ymgynghoriad â'r ysgolion uwchradd, y sector Addysg Bellach a'r cyngor sir gyfagos.</p>
Diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Mae'r Strategaeth Trawsnewid addysg yn agwedd allweddol o fewn y Strategaeth Iaith Gymraeg corfforaethol a Strategaeth Iaith statudol y Gymraeg mewn Addysg. Bydd cynlluniau ar gyfer Band B i ystyried ymgorffori cyfleusterau 0-3 cyn-ysgol a gofal plant cofleidiol drwy gyfrwng y Gymraeg ac yn ddwyieithog, yn cynyddu cynhwysedd y darparwyr Cymraeg ar yr Ynys, a bydd yn sylfaen ieithyddol gadarn i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn unol â thargedau CSYM a Llywodraeth Cymru i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i filiwn erbyn 2050.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel byd-eang	Mae'r Strategaeth Trawsnewid Addysg a'r rhaglen foderneiddio bresennol yn cyfrannu at wella amgylchedd cymdeithasol, economaidd, a diwylliannol yr ynys, a bydd Band B yn barhad o'r rhaglen hon.

Yn ddiweddar, cynhaliodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn asesiad llesiant, a gadarnhaodd bod diffyg cyrhaeddiad yn cydberthyn â diffyg llesiant unigolion drwy gydol eu bywydau, ac felly mae angen sicrhau bod capasiti a photensial pob disgybl i lwyddo yn cael ei gyflawni. Ar ben hynny, mae tystiolaeth ddiweddar yn cyfeirio at brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod (ACEs) yn cael effaith negyddol hirdymor ar blant ifanc. Mae angen sicrhau bod pob plentyn yn cael profiadau cadarnhaol yn ystod eu plentyndod er mwyn eu galluogi i ffynnu a thyfu i fod yn aelodau gweithgar a chyfranogol o'u cymunedau. Mae'r Strategaeth Trawsnewid Addysg a'r rhaglen foderneiddio ysgolion yn sicrhau bod adeiladau ein hysgolion yn addas i'r pwrpas i hybu llesiant corfforol a darparu amgylcheddau ffisegol ac offer, yn ogystal â staff cymorth, nad oes modd eu darparu mewn ysgolion 19^{eg} ganrif.

Crynoi sefyllfa gategoreiddio ysgolion Môn

Atodiad 3

Mae 3 cam i'r broses gategoreiddio genedlaethol :

- Cam 1 'Grŵp Data' : LIC yn gosod ysgol mewn grŵp safonau [1-4] seiliedig ar berfformiad treigl mewn ystod o ddangosyddion. Diystyrwyd y cam hwn gan LIC ym mhroses gategoreiddio 2017.
- Cam 2 'Gallu i Wella' : dyfarnu gradd leol [A-D] ar allu'r ysgol i wella [barn sydd yn cymryd i ystyriaeth ansawdd arweinyddiaeth a'r dysgu/addysgu]
- Cam 3 'Categori Cefnogaeth' : categori fydd yn sbarduno rhaglen o gymorth, her ac ymyrraeth ar sail angen.

CYNRADD:

	2015			2016			2017		
	Cam 1 Step 1	Cam 2 Step 2	Cam 3 Step 3	Cam 1 Step 1	Cam 2 Step 2	Cam 3 Step 3	Cam 1 Step 1	Cam 2 Step 2	Cam 3 Step 3
6602130		C	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602131		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602132		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren
6602133		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren
6602134		D	Red/Coch		B	Yellow/Melyn		C	Amber/Oren
6602135		B	Yellow/Melyn		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd
6602136		B	Yellow/Melyn		C	Amber/Oren		D	Red/Coch
6602138		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602139		B	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602140		B	Yellow/Melyn		A	Green/Gwyrdd		B	Yellow/Melyn
6602141		D	Red/Coch		D	Red/Coch		C	Amber/Oren
6602142		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602144		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn			
6602145		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Amber/Oren
6602146		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn
6602150		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren			
6602151		B	Yellow/Melyn		A	Green/Gwyrdd			
6602152		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd
6602153		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602154		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd
6602155		C	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602156		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren		D	Red/Coch
6602157		C	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602158		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn			
6602160		C	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602161		C	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Amber/Oren
6602162		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		C	Amber/Oren
6602163		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602164		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602165		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602166		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602168		C	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602169		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602170		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		A	Green/Gwyrdd
6602171		C	Amber/Oren		C	Yellow/Melyn			
6602172		B	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602173		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602174		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602175		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602176		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602177		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6602226		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd
6602227								B	Yellow/Melyn
6603033		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn			
6603034		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6603035		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6603036								C	Amber/Oren
6603304		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
6605200		A	Yellow/Melyn		A	Green/Gwyrdd		A	Green/Gwyrdd

UWCHRADD:

		2015			2016			2017		
		Cam 1 Step 1	Cam 2 Step 2	Cam 3 Step 3	Cam 1 Step 1	Cam 2 Step 2	Cam 3 Step 3	Cam 1 Step 1	Cam 2 Step 2	Cam 3 Step 3
5604025	Ysgol Syr Thomas Jones		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
5604026	Ysgol Uwchradd Caergybi		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren		C	Amber/Oren
5604027	Ysgol Gyfun Llangedfni		C	Amber/Oren		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
5604028	Ysgol David Hughes		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn		B	Yellow/Melyn
5604029	Ysgol Uwchradd Bodedern		A	Green/Gwyrdd		B	Yellow/Melyn		C	Amber/Oren

Atodiad 4 - Cyflwr adeiladau'r ysgolion

Enw'r Ysgol Gynradd	Gradd Cyflwr
Amlwch	B
Biwmares	B
Bodedern	B
Bodffordd	B
Bodorgan	B
Bryngwran	B
Brynsiencyn	B
Caergeiliog	-
Carreglefn	B
Cemaes	B
Corn Hir	C
Dwyran	B
Esceifiog	B
Goronwy Owen	B
Henblas	B
Kingsland	B
Llanbedrgoch	B
Llandegfan	B
Llanfairpwll	B
Llanfawr	B
Llanfechell	B
Llangaffo	B
Llangoed	B
Llannerch-y-medd	B
Moelfre	B
Morswyn	B
Niwbwrch	B
Parc y Bont	b
Pencarnisiog	B
Pentraeth	B
Penysarn	B
Rhoscolyn	B
Rhosneigr	B
Rhosybol	B
Santes Fair	B
Talwrn	B
Y Borth	B
Y Fali	B
Y Ffridd	B
Y Graig	A
Y Tywyn	B

Enw'r Ysgol Uwchradd	Gradd Cyflwr
David Hughes	C
Gyfun Llangefni	C
Syr Thomas Jones	C
Uwchradd Bodedern	B
Uwchradd Caergybi	B

Mae adeiladau ysgol yn cael eu harolygu gan y Cyngor yn flynyddol ac maent wedi graddio A, B, C a D.

Gradd Cyflwr	Diffiniad
A	Da. Yn perfformio fel y bwriadwyd ac yn gweithredu'n effeithiol.
B	Boddhaol. Yn perfformio fel y bwriadwyd ond yn arddangos dirywiad bychan.
C	Gwael. Yn arddangos diffygion mawr ac yn /a heb fod yn gweithredu fel y bwriadwyd.
D	Drwg. Bywyd wedi dod i ben ac/neu risg ddifrifol o fethiant ar fin digwydd.